

POMOC LIDEM VZDÁLENÝM

Etická témata v zahraniční pomoci

Květoslava Princová

abstrakt

Humanitární a rozvojová pomoc (zahraniční pomoc) jsou obecně považovány za prospěšné lidské aktivity, kterými jsou zachraňováni ti, kteří byli postiženi katastrofou, hladem, kteří trpí nemocemi. Touto pomocí se rozumí hlavně poskytování základních potřeb jako je voda, hygienické potřeby, zdravotnická pomoc, ale také vzdělání, rekonstrukce domů, ochrana, prevence, rozvojové programy... Zahraniční pomoc se děje ve velmi specifickém prostředí po katastrofách, v oblastech konfliktu, uprostřed epidemií, extrémní chudoby, sucha a povodní. Je především poskytována lidmi, kteří přicházejí z naprosto rozdílného prostředí a kultury, z „bohatého světa“. Humanitární a rozvojoví pracovníci jsou pouze články v „řetězci pomoci“, který je docela dlouhý a začíná velkými donory, dárcovskou veřejností nebo vládami. Především kvůli kulturním rozdílům a délce řetězce nepůsobí zahraniční pomoc vždy dobro – někdy je neúčinná a někdy působí dokonce škody zamýšleným příjemcům.

Cílem této práce bylo zjistit, jaké jsou tyto možné škody, které hrozí příjemcům pomoci, aby bylo možno se těmito rizikům a situacím, které je způsobují, do budoucna vyhnout.

Výzkum byl prováděn formou expertního výzkumu. Respondenty byli profesionálové v zahraniční pomoci, kteří v „řetězci pomoci“ zaujímají různé pozice. Nebylo možné se ptát přímo příjemců pomoci a to z různých důvodů, z nichž hlavními byly kulturní rozdíly a velmi specifické prostředí a zkušenosti jednotlivých možných respondentů. Pokud hovoříme o škodách, hrozbách a rizicích, vycházíme z kulturního a hodnotového kontextu, který je vyjádřen mezinárodním humanitárním a uprchlickým právem, lidskoprávními dokumenty a dalšími dokumenty, které se týkají rozvojové spolupráce přijatými na světových summitech. Oprávněnost využití expertů jako respondentů místo příjemců pomoci je založena na popsání zkušenosti, že mezi pomáhajícími a těmi, kterým se pomáhá, probíhají „paralelní procesy“, jejichž důsledkem jsou podobné zážitky a vnímání skutečnosti. Výzkumem byly identifikovány oblasti rizik a možných škod, např. vznik vztahu podřízenosti, ztráta důstojnosti, závislost na pomoci, ztráta kapacit, likvidace místních trhů, vznik nerovností a závisti, nutnost přijímat cizí hodnoty, bezpečnostní rizika.

Za nejvážnější riziko/škodu, která hrozí příjemcům pomoci označili riziko závislosti na pomoci, zvyku na pomoc. Bylo také zajímavé, že respondenti, kteří pracovali blíže příjemcům

pomoci měli podobnější vnímání rizika, zatímco názory akademiků nebo donorů byly v některých oblastech rizik podstatně odlišné.